

כבר | חמישים

עריכה: ליאת קפלן

מוסד ביאליק • ירושלים

מבוא

"יש, יש מקרים בהם כמו בוראה היא יש מאין / והיא עולם
מלא. כן, יש מקרים... בזמן שהיא כלת עינים / או פה צועק
או דם אהב או פחד, או זרועות / חזקות וחתקות ואמיצות,
או צפורניים / נאחזות, או כס משפט בראש חוצות. ישנן
שעות / שהיא כזאת."

אלתרמן, מתוך שיר הערת שוליים, חגיגת קיץ

שירה? עכשיו? עבור מי? לשם מה? שירה בעיצומה של מלחמה? אנתולוגיה?
מי בכלל קוראת שירה מטרידה, מדכדכת, מוזרה? מה הטעם להשקיע שנים
של עבודה על כל פרט ועיקר? לשם מה להוציא לאור שירה אנינה בזמן
התרחשות של אסון ללא אופק?
את השאלות המציניות הללו איני שואלת.
שירה הכרחית בעיניי. נחוצה, דחופה, מהותית כנשימה. כתיבתה וקריאתה
אינן רק זכות, הן חובה. ישנן שעות שהיא כזאת. עכשיו, למשל. שירה היא
שיחה הכרחית בעיקר בימים עכורים, בזמן שבו חשכה ברורה כשמש.

*

סדרת "כבר" מממשת רשת סבוכה, מתמשכת וענפה של שיחות, של דיבור
מדויק, אינטימי, פעיל, נוכח, ומתהווה - בתוך שירים וביניהם. באוקיינוס
השירה העברית, סדרת "כבר" היא ארכיפלג של שיחות בין חברים על היקר
מכל יקר, על מה שלא ניתן לומר.
לא חשבנו מראש על סדרה. מסע "כבר" החל בדאגה לכתב יד משובח וחתרני
של חבר, שנדחה שוב ושוב על ידי הוצאות לאור. הוא לא היה יחיד. בשיחות
עם תמיר, שותפי, ועם המו"ל הראשון, ישראל כרמל, התברר ההכרח ביצירת
משכן לשירה שלא תהיה קליטה או פופולרית. הרגשנו כי זו חובתנו כמו גם
זכותנו: אם לא נעשה - לא יודפס ולא יהיה.

ב־2006 ראה אור "שנתיים", הבכור. בדיעבד הסתבר ש"כבר", שהחלה לבלבל אט־אט, מתפתחת, בבלי דעת, לסדרה רבת פנים ודרכי שיר, סדרת השירה הארוכה בישראל אי־פעם. ל"כבר" נבחרים כתבי יד ספורים, עידית של שירה מפתיעה, יוצאת דופן, נדירה. שירה שכמותה לא הכרתי, שירה שאיני מבינה בקריאה ראשונה, שירה שהייתי רוצה לכתוב. עריכת ספר של "כבר" היא יציאה למסע אינטימי הנמשך שנים, בדיאלוג עם המשוררת (או המשורר) מתוך שיחה מעמיקה ומתמדת עם התרבות, עם שירים קודמים ועם העברית, על ריבוא רבדיה, בעומק הממשות המשתנה תדיר.

סדרת "כבר" רוצה להתפרק, כמו שכתב דרור בורשטיין לפני שנים, כל ספר מפלס נתיב חדש, כל ציפור עפה לדרכה וכך, דווקא כך, נוצר סבך סמוי וסוער בין השירים ובין המשוררים. לבד מן הספרים נאספות הקלטות של משוררים, מצטברים כתבי יד ומתקיימים מפגשים פואטיים בין משוררים שאינם חברים או עמיתים ואינם חולקים דבר – לבד מתשוקה משותפת.

המבחר שבידיכם, פוליפוניה פואטית, הוא מדגם משלל המפגשים הללו. השירים והמשוררים בקובץ משוחחים ביניהם בדיבור חי, נושם, משתנה תדיר.

*

"כבר | חמישים" בנוי מארבעים ותשעה שירים, כמספר הספרים שראו אור עד הנה. שלושת השערים הראשונים יוחדו לשירי חברינו שאינם עוד איתנו: טוביה ריפנר, ישראל אלירז ותמיר להב־רדלמסר. השערים הבאים מסודרים על פי א"ב שמותיהם הפרטיים של הכותבים. בכל שער שלושה שירים: שיר מתוך הספר ב"כבר", שיר חדש בכתב יד (בדרך כלל), ושיר אהוב שנבחר מספר של משורר מ"כבר", בתוספת הארה קצרה.

*

הַיָּמִים הַזֵּהִם יִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִשְׁתַּחֲוֶה יְהוָה בְּיָמָיו

(כתב יד מתוך "טיוטות, מאה שירים, מאה משוררים")

אין אי

החיים, הוד רוממותה, הם כאב. מי שאומר דבר אחר,
מוכר משהו: ביצי דגים, אצבעות מרציפן, כפפות
לסעודה בגן. האהבה, יור הינס, היא עשן: הפירט
ששחט את אהובך נשען עכשו על הספון ומעשן.
והצפור, זו שחמדת מכתפו, עומדת על רגליה, מנקה
את נוצותיה על פרו המטבח. ואין אי, רק מים,
הוד מעלתה, רבים וקרים, לחתך ולכלע. אין אי,
רק עין, יחידה, לראות מבצעה את כל הים.

(שי שניידר-אילת, מתוך "כל מה שהיא שרה מעלה עשן")

תמוהה התמיהה לגילוי שבאמת אין אי. מי שמתעניין בסמנטיקה יכול
לומר שכל דבר הוא אי. המינגווי מצטט את ג'ון דאן: כל אדם הוא אי.
הבחנה די קשה: אם אני אי של עצמי: האם זה אומר שיש אי? שאין אי?
כדברי השיר של שי, הכל מנסים למכור משהו, בוודאי השירה.
יתכן ששירה מסוימת היא בגדר אי, אבל החיים מציפים אותו בכל כך
הרבה מים. היינו רוצים שיהיה אי בלב המוות, שהזמן לא יכסה.
האם יש סיכוי שהשירה תגלה אותו?